Jari Salonen
sosiaalityön esimies
Vantaan kaupunki
Neuvonnan ja taloudellisen tuen yksikkö
05.10.2022

HE 136/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalisesta luototuksesta annetun lain muuttamisesta

Vantaan kaupunki kiittää mahdollisuudesta toimia asiantuntijalausunnon antajana liittyen hallituksen esitykseen laiksi sosiaalisesta luototuksesta annetun lain muuttamisesta. Vantaa on myöntänyt sosiaalisia luottoja siitä alkaen, kun se tuli lainsäädännössä mahdolliseksi eli vuodesta 2004 alkaen. Vuoden 2021 loppuun mennessä Vantaalla oli myönnetty sosiaalisia luottoja yhteensä 1117 kappaletta yhteissummaltaan 6.199.359,78 euroa.

Luottoja on myönnetty pääasiassa velkojen järjestelyyn, mutta myös investointiluontoisesti. Silloin, kun luotto on voitu myöntää, tavoitteet henkilön tai hänen perheensä itsenäisen selviytymisen edistämisessä ja ylivelkaantumisen ehkäisemisessä ovat toteutuneet hyvin. Myös niissä tapauksissa, joissa sosiaalista luottoa ei ole lopulta voitu myöntää, kuntalaiset ovat saaneet ohjausta ja neuvontaa velka-asioissa sekä taloudenhallinnassa, ja heidät on ohjattu muiden mahdollisesti tarvitsemiensa palvelujen piiriin. Sosiaalisessa luototuksessa myös investointiluontoisissa tapauksissa on voitu kiinnittää huomiota siihen, tarvitseeko ja haluaako hakija taloudellista neuvontaa tai ohjausta.

Sosiaalisen luototuksen järjestäminen velvoittavasti kaikilla hyvinvointialueilla turvaa kaikille asukkaille yksilökohtaisesti harkitun ja joustavan ratkaisumahdollisuuden velkatilanteisiin ja taloudenhallinnan ongelmiin tasa-arvoisesti. Lähtökohtaisesti pidämme siis hallituksen esitystä hyvänä, kiinnittäen huomiota seuraaviin kohtiin:

Lain soveltamisopas ja seuranta

Jotta sosiaalinen luototus voisi toteutua lain tarkoittamalla tavalla ja luoton hakijat saisivat prosessin yhteydessä riittävästi neuvontaa liittyen taloudellisin asioihin ja muihin mahdollisiin palveluihin lakiesityksen 9 § mainitulla tavalla, toiminta edellyttää riittäviä resursseja henkilöstön osalta. Tästä ei tietenkään ole tarpeellista säätää lakitasolla, mutta ylipäätään lain tarkoituksen toteutumiseksi ja riittävän yhdenmukaisen ohjeistuksen

saamiseksi esimerkiksi lakiesityksen 4 § mainittujen sosiaalisten luoton myöntämisen perusteiden osalta Vantaan kaupunki toivoo, että asianomainen ministeriö valmistelisi lain voimaanastumisen yhteydessä sitä koskevan soveltamisoppaan.

Sosiaalista luototusta koskevaa seurantatutkimusta ei tietääksemme ole juurikaan tehty, joten riittävän luotettavan selvityksen saamiseksi sosiaalisen luototuksen vaikutuksista luotonsaajan taloudelliseen tilanteeseen ja myöhempään itsenäiseen selviytymiseen liittyen toivomme myös asiaomaisen ministeriön tai Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen järjestävän riittävän laajan seurantatutkimuksen lain vaikutuksista.

Vapaakuukaudet ja maksuvapautus

Lakiehdotuksen 7 a § esitetty maksuvapaan kuukauden myöntäminen hakemuksesta on sinänsä puollettava ajatus, mutta maksuvapaudesta tehtävä muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös vaikuttaa hyvin raskaalta menettelyltä asiassa, joka on yleensä yhdessä neuvoteltu ja sovittu. Vantaalla maksuvapaita kuukausia on myönnetty vuonna 2021 yhteensä 157 kappaletta, ja maksusuunnitelmia rästiin jääneistä eristä on tehty 82. On hyvin poikkeuksellista, että maksuvapaa kuukausi evättäisiin sitä hakevalta luotonsaajalta, ja maksusuunnitelman joustavuus on keskeinen osa sosiaalisen luototuksen ominaispiirteitä.

Sen sijaan 7 b § mainitun maksuvapautuksen osalta muutoksenhakukelpoisen hallintopäätöksen tekeminen on perusteltua. Tällainen menettely on ollut mahdollinen viranhaltijan päätöksellä jo nykyisenkin lainsäädännön aikana, ja Vantaalla on pohdittu kasvattaako maksuvapautusmahdollisuuden tuominen esiin lakitekstissä luotonsaajien alttiutta hakea osittaista tai kokonaan myönnettävää maksuvapautusta nykyistä matalammalla kynnyksellä.

Lakiesityksen taloudellisista vaikutuksista

Lopuksi haluamme nostaa esiin, että sosiaalisen luototuksen käyttäminen velkojen järjestelyyn mahdollistaa positiivisia taloudellisia vaikutuksia suhteessa muihin taloudellisiin etuuksiin. Vantaalla on viimeisen viiden vuoden aikana eli vuosina 2017 – 2021 myönnetyistä luotoista käytetty luotonsaajien ulosottovelkojen maksuun 439 898,41 euroa. Koska palkkatulon tai eläketulon ulosmittaus usein johtaa toimeentulotuen tarpeeseen, ulosottovelkojen luotottaminen on vähentänyt huomattavasti toimeentulotuen kustannuksia.